

СЛАВЯНСКИЕ ЛИТЕРАТУРЫ. Доклады советской делегации. V Международного съезда славистов, Editura Academiei de Științe a U.R.S.S., Moscova, 1963, 375 p.

Slaviștii sovietici au fost prezenți în programul Congresului al V-lea al Slaviștilor de la Sofia cu 20 de comunicări de literatură¹, dintre care 10 sînt tipărite în volumul intitulat *Literaturile slave*, editat de Comitetul Sovietic al Slaviștilor sub egida Academiei de Științe a U.R.S.S.², iar altele au fost publicate în broșuri separate³.

Ceea ce caracterizează majoritatea referatelor sovietice la Congresul de la Sofia este, ca și în cazul Congresului de la Moscova, preocuparea de a aborda fie probleme centrale ale disciplinei, interesînd un cerc larg de cercetători, fie teme mai restrinse, dar care aduc în discuție informații noi și cu largi semnificații. În volumul de față, constatarea aceasta este ilustrată în mod deosebit de către cele șase referate care privesc literatura sec. XI—XVII, așa-zisa «epocă veche». Aparținînd unor nume ilustre ale istoriografiei literare sovietice, ca I. P. Eriomin, N. K. Gudzi, D. S. Lihaciov, I. S. Lurie, V. D. Kuzmina, N. I. Balașov, ele se impun prin noutatea punctelor de vedere susținute, printr-o profundă pătrundere a fenomenelor analizate și printr-o vastă erudiție. Toate ne oferă o idee concludentă asupra nivelului înalt la care a ajuns în U.R.S.S. studiul vechii culturi ruse și al relațiilor sale cu celelalte culturi.

Un punct de vedere deschizător de perspective și bine întemeiat susține, în legătură cu fenomenul receptării culturii bizantine pe teren slav, regretatul I. P. Eriomin în referatul: *О византийском влиянии в болгарской и древнерусской литературах IX—XII вв.* (Despre influența bizantină în literaturile bulgară și rusă veche în sec. IX—XII, p. 5—13). Autorul arată că fenomenul, îndeobște cunoscut, și afirmat pînă la saturație, al influenței bizantine asupra vechii culturi bulgare și ruse trebuie înțeles cu totul altfel decît se face de obicei, și anume nu ca o expansiune și presiune mecanică a culturii bizantine, exercitată asupra unor popoare ce stau în fața ei ca o ceară nemodelată, ci ca un proces de selecție, de triere și asimilare a tezaurului cultural al Bizanțului de către tinerele culturi slave, potrivit propriilor lor nevoi de dezvoltare. Că este așa, o dovedește faptul, neobservat pînă acum, că opera de traducere a literaturii create sau vehiculate de Bizanț, întreprinsă de cărturarii slavi în sec. IX—XII, ignoră aproape cu desăvîrșire tocmai fenomenul cultural contemporan din Imperiul Bizanț și se îndreaptă, în toate domeniile, spre clasicii literaturii creștine din sec. IV—VI și mai devreme. Abia în sec. XIII—XV literatura bizantină a sec. IX—XI preocupă pe slavi și este transpusă în limba slavonă.

O contribuție esențială la lămurirea unei probleme importante de istorie culturală răsăriteană aduce decanul studiilor de literatură rusă veche, academicianul Nicolai Kalninkovici Gudzi, în studiul *Традиции литературы Киевской Руси в старинных украинской и белорусской литературах*. (Tradițiile literaturii Rusiei kievene în literaturile vechi ucraineană și bielorusă, p. 14—46). Dacă prezența și influența monumentelor originale sau traduse ale culturii Rusiei kievene asupra culturii ruse de mai târziu, ca și asupra literaturilor sud-slave, sînt în genere bine studiate, nu același lucru se întîmplă cînd este vorba de literatura veche ucraineană sau bielorusă. Se părea că aici nu există o continuitate, o tradiție (teză susținută de V. M. Istrin), deși aceste culturi se dezvoltaseră pe vatra vechii culturi kievene. N. K. Gudzi sintetizează minuțioase cercetări care dovedesc, dimpotrivă, prezența și continuitatea culturii kievene și pe meleagurile Ucrainei și Bielorusiei. Această continuitate se manifestă deopotrivă în cronici, scrieri hagiografice, memorii de călătorie, scrieri polemice. Este adevărat însă că «influența acestor tradiții asupra dezvoltării literaturii a fost mai puțin considerabilă în Rusia de sud-vest decît în nord-vestul țării. Aceasta se explică prin condițiile istorice în care se găseau Ucraina și Bielorusia după desfacerea lor din sistemul general al statului rus. Această desfacere a Rusiei de sud-vest a dus la o devastare a bibliotecilor, ceea ce a lipsit-o aproape de orice urmă a monumentelor literare ale Rusiei kievene, care nu i-au revenit decît mai târziu și mai ales după unirea ucraino-rusă. Pe lîngă aceasta, Ucraina și Bielorusia au avut de susținut o luptă îndîrjită spre a-și apăra independența națională și religia — manifestare a conștiinței naționale — luptă pe care nu a cunoscut-o Velicorusia. În aceste circumstanțe, cărturarii Ucrainei și Bielorusiei trebuiau în mod necesar să se orienteze către actualitatea politică și socială mai degrabă decît spre tradițiile istorice» (p. 46). Referatul acade-

¹ Vezi *Программа на заседании на V Международен конгрес на славистите*, 17—23/IX. 1963, Sofia, 1963.

² Din acest volum nu au figurat în programul comunicărilor referatele lui I. P. Eriomin, V. V. Vitt, I. A. Kojevnikov, I. A. Bernstein.

³ E vorba de comunicările semnate de: D. D. Blagoi, P. N. Berkov, A. N. Robinson, E. P. Kirilluk, A. V. Cicerin, V. V. Barisenka și V. U. Ivașin, G. V. Krasnov, E. V. Șpilevaia, N. E. Krutikova, B. I. Sevcuk, D. Verves — I. L. Bulahovska — V. O. Vedina.